

ЛИРСКО ОСВАЈАЊЕ ТРАДИЦИЈЕ

До сопственог лирског гласа, до оне препознатљиве и драгоцене нијансе у тону и изразу, Драган Хамовић је дошао идући „линијом јачег отпора”, тежим и готово непроходним путем који води од младалачких лирских опсесија до дијалога са кључним симболичким вриједностима матичне културе и књижевности.

Тим путем „ка усправној земљи” не иде готово нико из Хамовићеве пјесничке генерације, јер је много лагодније, поетички и политички коректније, па и уносније обрађивати своју малу лирску леју, уз презрив отклон од српске традиције као станишта паланачког и других злих духова.

Као ријетко који савремени пјесник, Хамовић је о својим стваралачким дилемама, преображајним мукама и драматичном освајању и посвајању традиције оставио увјерљива свједочанства, не само у стиховима већ и у есејима, аутопоетичким записима и одличним текстовима о другим пјесницима, не прећуткујући оне код којих је у младости, краће или дуже, шегртовао, у потрази за својим мјестом у том моћном контексту. Релативно мали број пјесничких наслова у доброј је мјери посљедица оваквог – тежег и ризичнијег избора.

У уводном запису *Мекоџ језра* – о дјетињству и одрастању – пјесник јасно оцртава своју животну и стваралачку позицију:

У лични неиспуњени сасуд уткао сам приче оних што ме окружују и штите. Утапао жедну душу у збирно, усмеравајуће и заштитно сећање. Припада ми – макар и посвојено. Постајаш сусретиште заједничких успомена, у хроничном недостатку својих, недостојних онакве историје што ми је штедро посредована.

Има, можда и превише, оних којима ће овакво естетичко и морално опредјељење засметати, као што ће се наћи и читаоци, навикнути на какофонију савремене поезије, које могу иритирати ови сајдијски прецизни и звучни дистиси, катрени и сонети. Али Хамовићу се, барем у „стварима метричким”, нема шта замјерити. Његова ракићевски стамена пјесма пажљиво је уређена и оркестрирана, риме су свјеже и инвентивне, опкорачења вјешто изведена, а понеки тешићевски призвук само потврђује да је у версификацији немогуће бити потпуно оригиналан. Можда би нека незнатна неправилност учинила пјесму живљом и проточнијом, али пјесник такву могућност с правом не допушта. Ако је пак потребно и упутно тражити везу између награђеног и пјесника чије име награда носи, њу је најлакше наћи у Хамовићевој књизи „наивних песама” *Змај у јајету*, која је оцијењена као вриједан допринос поезији „за децу и осетљиве”, али и у оном змајевском активизму у књижевном, културном и политичком животу. А разлози за ту врсту брижног ангажмана и данас су готово исти као у Змајево доба.

Меко језџро је књига необичне структуре. У њој су пјесме обложене прозним текстовима – есејима, аутобиографским записима, поетичким и културолошким коментарима, цитатима и понеком фотографијом из породичног албума. Поступак јесте риједак, али није потпуно нов јер су књиге сличног хибридног, да не кажем сугубог карактера писали Црњански, Дединац, Раичковић, Ного, Мирослав Максимовић и још понеко.

Може се, на први поглед, учинити да је посриједи пјесникова сумња у моћ пјесме да сама, без прозних помагала, изнесе сав „расути терет” који јој је намијењен. Али овакав поступак има, чини ми се, дубље поетичке разлоге и специфичне функције. У прозним одломцима се обавља својеврсно „чишћење алата” и припрема терена, оног хумуса, како би рекао Скендер Куленовић, из кога треба да никну лирски изданци. Да не би у стиховима есејизирао, политизирао и моралисао, пјесник ће у тим текстовима изнијети, виступно и ефектно, своје мишљење о многим важним поетичким, културолошким, историјским, па и политичким питањима, али и сасвим личне недоумице пред раздешеном свакодневицом. Ослобођена тих наслага, чак и претјераних емоција, пјесма ће остати чиста као кристална кугла у којој ће се, патетично казано, преламати одбљесци душе и свијета. Ови прозни фрагменти су и нека врста заштитног омотача, просто да се не проспе лирско језгро, као што нам се на све стране расипају сржни састојци начетог и заљуљаног идентитета.

У најбољим пјесмама *Мекоџ језџра* преплићу се дјечји доживљаји и сјећања са предачким искуством, уз неизбјежне поетичке

упадице, у жудњи да се буде међу својима, у „служби нечем чврстом и необоривом”, у свечаном језичком и духовном заједништву, макар и у тамници. То лирско освајање и посвајање традиције, под снажним унутрашњим потиском, усмјерено је у висину – ка „горњим скалама”, ка духовним, моралним, културним и историјским врхунцима. Ту је низ пјесама о нашим митским градовима и другим жртвеним и сакрализованим мјестима о Призрену, Магличу, Смедереву, Херцег Новом, о Пребиловцима и њиховим жртвама, о Студеници и Савиној Горњој испосници, о кући више Жиче, али и о цркви под земљом – „а где друго него у Палењу”. Истом, високо-симболичком реду припадају и пјесме о историјски важним личностима, посвећеним и урезаним у колективно памћење, а које и пјесник настоји да преведе у личну „мемосферу”. Тако читамо пјесме о Светом Василију, „творцу вишег Острога”, али и Светом Зауму, краљу свих наших чудних и фантастичних манастирских рушевина, како каже Растко Петровић, ту је и Владика Николај који са гавранима другује у обостраном монашком разумијевању, Принцип и Стеван Раичковић, посвећени чувар Зејтинлика, последњи свједок краљевачке одмазде, али и онај што поправља успомене. А шта је и сам пјесник, ако није чувар светих мјеста и поправљач успомена. Треба се свакако зауставити и над пјесмама о пустој земљи и тамном вилајету, па о нашим убогим варошима – о Тутину, Обреновцу, Сенти, Кањижи – као сабласним биљезима у апокалиптичном пејзажу новије историје. И тако редом – у „великој причи” и „стожерним темама” чује се шапат бившег дјечака али и опори глас онога који свједочи из наше тјескобне свакидашњице. Недостатак времена, а богме и знања, не допушта ми да се детаљније удубљујем и у друге аспекте, па и мањкавости овог сложеног лирског пројекта. Али било би неправедно и неумјесно прећутати епилошку, по свему изванредну пјесму „Ораси на рибничкој обали”, која представља врхунац Хамовићевог досадашњег пјевања, а вјерујем и наговјештај његових будућих прегнућа. Ту се у четири унакрсно римована катрена, у свечаном језичком обреду смјењују и претапају – дјечји доживљај и увиди зрелог интелектуалца, библијски призови и одједи народног вјеровања, жудња за висином и свијест о њеној недостижности... И сви су градивни елементи – смисаони, значењски, звучни – до високог сагласја доведени. Уз помоћ кључних симбола ове поезије, могло би се рећи како овдје, у тврдој катренској љусци, пулсира меко, од сјећања топло језгро, и зари несвакидашњом лирском свјетлошћу.

И можда је најбоље да ово обраћање окончамо завршним стиховима антологијских „Ораха на рибничкој обали”:

Може Рибници водостај порасти
Линути нагло кроз доње слојеве
Остајте где сте гранати ораси
Нерукотворене катарке Нојеве!*

* Реч на Свечаној седници Матице српске приликом уручења Змајеве награде Драгану Хамовићу за збирку песама *Меко језџро*, у Новом Саду, 16. фебруара 2017. године.